

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Les migracions a Catalunya

Jordi Cardelús
Àngels Pascual

MAIG 1980

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL

1. Classificació i avaluació de la bibliografia existent

La bibliografia sobre moviments migratoris en relació a Catalunya es pot qualificar sense exageració de molt abundant. Llibres erudits i llibres de divulgació, articles en revistes científiques i articles en periòdics, formen una relació llarguíssima.

Passa, no obstant, que el tema té molt variades facetes, i no totes elles han sigut tractades amb la mateixa profusió. Al mateix temps, també cal tenir present que la quantitat de lletra impresa al voltant d'un tema no sempre és un indicador de l'acumulació de coneixement sobre ell. La qüestió de les migracions ha sigut des de fa molts anys a Catalunya un tema polèmic, de notables implicacions polítiques, i el debat i la controversia han sigut molt més abundants que les dades i els estudis que la discussió prenia com a base.

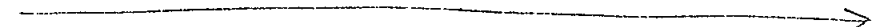
Per tal de situar-se davant d'aquesta extensa producció i veure quines són les facetes sobre les quals hi ha informació i aquelles de les que es pot dir que constitueixen un terreny poc tractat o inclús desconegut, es presenten aquí per una banda alguns aspectes globals de la bibliografia i per altra una classificació per àrees temàtiques, procedint a una avaluació de cada una d'elles.

a. Com a visió de conjunt es pot dir, en primer terme, que la població és l'objecte d'anàlisi en un gran nombre de llibres i articles que pel seu títol sembla que tenen com a tema preferent l'estudi de les migracions.

Creixement o decreixement de la població, fenòmens de despoblament o d'urbanització, són sovint la preocupació fonamental, i no pas la movilització espacial. Això ^{ajuda}, evidentment, pel fet de l'existència de dades estadístiques més abundants sobre el nombre d'habitants i la seva localització que sobre el seu desplaçament.

També guardant relació amb aquesta problemàtica de les dades es pot dir que són molt més abundants les monografies locals i els estudis molt puntuals que no pas els treballs d'àmbit global sobre el fenomen de la movilització de població a Catalunya. En àmbits reduïts la temàtica del desplaçament de població, del marc en que es produïx i de les seves conseqüències ha pogut ser ^{més sovint estudiada} ~~estudiada algunes vegades~~, perquè la recollida de dades és obviament molt més factible.

b. Fixant-nos ara en temàtiques específiques, es pot dir que hi ha dues qüestions que han sigut molt tractades: la immigració a Catalunya de persones provinents de la resta de l'Estat espanyol, i l'emigració de catalans cap a l'estranger arrel de la guerra civil.

El primer d'aquests dos temes -normalment designat com la immigració sense més qualificatiu, tot i que es reduïx a alguns dels possibles aspectes del fenomen ^{im}migratori- és un d'aquells al que més discurs teòric s'ha aplicat, encara que també ha estat tractat a nivell més estricte de dades, i inclús de dades estadístiques (A. GARCIA BARBANCHO, J. IGLESTES, E. LLUCH)⁽¹⁾.

(1) Les cites d'autors no pretenen mai ser exhaustives: l'enumeració resultaria sovint massa llarga. Es tracta només d'il·lustrar el tractament.

Els punts de vista des dels que aquesta immigració s'ha abordat són molt diversos. A grans trets es poden citar : la vessant de la lingüística (A.M. BADIA MARGARIT, C. ESTEVA FABREGAT), la de nacionalisme i integració (no entr_{em} en la qüestió de la precissió d'aquest últim terme sinó en la referència que els autors hi fan) (J. A. VANDELLÓS, J. MALUQUER i SOSTRES, J. PUJOL, J. NUALART, A. PÉREZ, A. JUTGLAR, J. CARDELÚS, A. PASCUAL, C. SOLÉ), la de l'urbanisme (J. M. MARTORELL, J. OLIVES), la de l'economia (J. MALUQUER SOSTRES, J.M. MUNTANER, J. MUNS), la de l'antropologia (C. ESTEVA FABREGAT) o de la sociologia religiosa (R. DUOCASTELLA), o aspectes relacionats amb la condició social dels immigrants, en el treball o fora d'ell (E. PINILLA DE LAS HERAS, J.N. GARCÍA NIETO, A.C. COMÍN), o la problemàtica escolar (M. MATA).

El segon tema sobre el que s'ha escrit molt és l'anomenat exili. Són molts els treballs publicats sobre les circumstàncies que varen rodejar la sortida de catalans cap a l'estranger ^(després de la guerra civil) i la seva permanència allà (T. PAMIES, M. ROIG, V. ALBA, M. SERRAHIMA). La aproximació és més qualitativa que quantitativa.

c. Al costat d'aquests temes tractats d'una manera que no es pot qualificar de exhaustiva però sí d'extensa podem trobar-ne alguns altres sobre els que es disposa d'algun treball, però que en conjunt han estat molt poc estudiats. Podríem incloure aquí la temàtica de la migració a l'interior de Catalunya des del camp a la ciutat -l'anomenat èxode rural- (J. UTRILLO); l'emigració de Catalunya cap a l'estranger en la seva variant a part de l'exili (J.F. MARSAL); i la immigració a Catalunya des de l'estranger : per una banda immigració de catalans, retornant de l'exili (X. BENGUEREL, M. JOSEPH i MAYOL) o bé retornant d'una emigració de caire laboral (A. PASCUAL), i per altra banda immigració d'alguns grups específics de no catalans -nordafricans, francesos, pied-noirs- (E. BAYO, P. DEFFONTAINES, A. SEVA).

Tots aquests temes demanarien un aprofundiment en nous estudis, tant sobre els aspectes quantitativs com qualitativs dels fenòmens indicats: abast de la movilització, circumstàncies en què es produeix, transformacions a què dona lloc.

d. Per últim, podem trobar temes que pràcticament no han ^{estat} ~~sigut~~ tractats mai per la ciència social i que seria, en canvi, molt interessant de poder-ne tenir coneixement.

Un d'ells és la movilització generalitzada per l'interior de Catalunya, és a dir el pas d'un municipi català a un altre, més enllà de l'èxode rural. Ja hem dit que el pas del camp a la ciutat havia estat escassament estudiat, però encara ho ha estat menys el desplaçament de població entre zones urbanes, per exemple, la movilització per l'interior de l'A.M.B. o la migració de Barcelona cap a la zona industrial de Tarragona.

També és un terreny gairebé desconegut tot el que fa referència a la immigració a Catalunya des de la resta de l'Estat quan es tracta de grups socials altres que els treballadors. És cert que en els estudis globals -i tant abundants- sobre immigració a Catalunya no es sol especificar de quins grups socials s'està tractant, i és cert també que a nivell estadístic el tractament és sempre global. Però el debat existent sobre la integració dels immigrants, les seves condicions de vida i de treball, les circumstàncies i conseqüències de la seva arribada a nivell urbanístic i econòmic, etc., pren pràcticament sempre com a centre d'interès els treballadors i les seves famílies. En canvi, els polítics enviats a Catalunya com a delegats del govern central, els empresaris, executius, banquers arribats aquí junt amb el capital d'altres zones de l'Estat, o bé els funcionaris i membres de les forces armades que en

algun moment de la seva carrera prenen de grat o per força algun municipi català com a zona de destí -generalment provisional- no són objecte d'interès especial en els estudis existents, tot i que els seus desplaçaments tenen una importància fonamental dintre de l'organització social.

Finalment, si bé hem vist que hi ha algun tipus de immigració d'estrangers tractat en alguns treballs, hi ha un altre tipus de immigració, especialment rellevant i que constitueix un terreny pràcticament inexplorat : ens referim a la immigració a Catalunya de representants del gran capital estranger -nordamericà, alemany, japonès, etc...-, siguin executius, tècnics de les empreses o personal encarregat de la defensa dels seus interessos en el terreny polític o militar; igualment podríem pensar en les colònies estrangeres d'altres Estats (Itàlia, França); i en la presència a Catalunya de refugiats cubans, i d'un nombre important de súbdits de països tals com Argentina, Xile, Nicaragua o Uruguay.

2. Evolució històrica

Per poder donar una visió de conjunt i a grans trets de com han evolucionat les migracions en el Principat s'està molt limitat per les fonts estadístiques. La formació d'estadístiques de migracions només permet abordar aspectes parcials del fenomen o bé certs corrents. Per a poder resseguir les migracions en un període històric una mica llarg de forma uniforme, només es disposa del mètode d'estimació a partir dels censos i dels naixements i defuncions (mètode de saldos).

El mètode de saldos ens permet calcular el increment o decrement de la població d'una zona que no és imputable al creixement vegetatiu i que per tant sols és imputable a l'arribada de gent forània o bé a la sortida de residents de la zona. Té certes limitacions, en quant sols reflecteix un saldo i no totes les entrades i sortides, però en un període suficientment llarg dóna una certa visió de com la zona s'ha comportat en quant a les migracions o, millor dit, de com es comporta ^{en quant} respecte a la població.

Pel que respecta al Principat es disposa de dos treballs:

a) Josep Iglèsies ha fet un estudi extensíssim i meritori sobre la població a Catalunya des del cens de 1857 fins a 1970. Pel període 1857-1900 no hi ha altres dades disponibles.

Els saldos migratoris només els calcula globalment per a tot el Principat, quan la població la tracta a nivell municipal. Aquesta limitació no permet observar el diferent comportament de les comarques, però val a dir que les fonts estadístiques no ^{feien possible} permetien un major desgloss.

b) Alfonso García Barbancho ha calculat els saltes migratoris per les dècades censals des de 1900 fins a 1970 a nivell de partit judicial. El partit judicial és una unitat territorial una mica arbitrària però dóna lloc a un desgloss que sempre és bo de tenir en compte.

2.1. Evolució del saldo migratori global de tot el Principat (1857-1970)

Taula 1. Saldos migratoris a Catalunya (1857-1970)

Períodes	Calculats per J. Iglèsies		Calculats per A. García Barbancho	
	Total	Mitjana anual del període	Total	Mitjana anual de la dècada
1857-1860	- 12.886	- 3.221,5		
1861-1877	- 56.024	- 3.295,5		
1878-1887	22.993	2.299,3		
1888-1897	41.723	4.172,3		
1898-1900	18.288	6.096,-		
1901-1910	133.559	13.355,9	31.868	3.186,8
1911-1920	124.294	12.429,4	209.936	20.993,6
1921-1930	321.980	32.198,-	326.297	32.629,7
1931-1940	110.123	11.012,3	69.124	6.912,4
1941-1950	256.731	25.673,1	258.717	25.871,7
1951-1960	441.724	44.172,4	469.806	46.980,6
1961-1970	722.708	72.270,8	719.984	71.998,4

Fonts: IGLÉSIES FORT, J. Los movimientos demográficos en Cataluña durante los últimos cien años, Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, vol. XXXIII, nº 16, Barcelona, 1961.

GARCÍA BARBANCHO, A. Las migraciones interiores españolas. Estudio cuantitativo desde 1900, Madrid, Instituto de Desarrollo Económico, 1967.

GARCÍA BARBANCHO, A. Las migraciones interiores españolas en 1961-70, Madrid, Instituto de Estudios de Desarrollo Económico, 1975.

En la taula 1 tenim reflexats els saldos migratoris segons les dues estimacions existents. S'ha tret la mitja anual sobretot per veure l'evolució tenint en compte que abans de 1900 els períodes no són iguals i aleshores els saldos no són comparables.

En el període 1857-1877 Catalunya presenta un saldo emigratori que no es torna a donar més. En el final de segle passat apareix una immigració moderada que va creixent a primers ^{d'aquest} de segle fins els anys 30.

El descens de la dècada 31-40 pot relacionar-se amb la crisi econòmica del 29 i amb les conseqüències de la guerra civil. No està de més fer la salvetat de que el cens de 1940, com fàcilment es pot imaginar, és un cens carregat d'errors i que cal mirar amb molt de compte.

Després del 1940 la immigració ha augmentat progressivament fins la dècada de 1961-70, en la que sembla assolir-se un màxim. Caldrà esperar el cens de 1980 però, com veurem en l'apartat de la situació actual, totes les dades semblen orientar-se cap a un nivell d'immigració més reduït en la dècada 1971-1980.

És en base a aquest fenomen, realment important, que s'ha codificat a Catalunya com a terra d'immigració i com s'han polaritzat els estudis en aquesta visió parcial del fenomen. En els punts següents veurem que seria Barcelona ciutat i la seva zona d'influència la que, en tot cas, caldria qualificar com a terra d'immigració.

Convé, abans de seguir endavant, fer alguns comentaris metodològics:

a) En Josep Iglèsies en el seu treball parla de les dificultats per a conèixer els naixements amb una certa rigurositat abans d'aquest segle.

Això comportaria variacions en el volum dels saldos estimats. Si es dóna una infravaloració dels naixements els saldos negatius serien més voluminosos i els positius es reduirien.

Tot i així, el que és important és detectar aquest canvi de signe del saldo migratori, que es pot afirmar per sobre dels possibles errors estadístics.

b) La comparació de les dues estimacions de saldos presenta petites diferències fàcilment atribuïbles a errors de càlcul, menys en les dues primeres dècades *del segle XX*.

Si observem en detall veurem que en ambdós casos la suma del saldo de les dues dècades s'acosta molt i fa pensar que hi ha hagut una imputació diferent de naixements i defuncions en un i altre cas, provocant un desplaçament del saldo. Davant del dubte sols superable mitjançant una refeta del càlcul que seria massa laboriosa és recomanable no prendre amb molta fermesa cada saldo de cada dècada sino un volum mitjà de les dues dècades. Això té l'inconvenient d'impedir relacionar la diferència de saldos *(els historics tal com)* amb la guerra d'Àfrica o les conseqüències de la guerra europea en la indústria catalana, però la solució depassa les possibilitats d'aquest treball.

c) És interessant, d'altra banda, ponderar aquest saldo per a veure la seva importància relativa (amb la població de cada època). S'observa que la taxa de migració pel període 1961-1970 és de bon troç la més elevada. És interessant adonar-se com en els anys 20 la taxa de migració a Catalunya va ser molt pròxima a la que es produïx després en la dècada dels 50 (taula 1 bis).

Taula 1 bis: Taxes de migració a Catalunya (1857-1970)

Períodes	Taxes (en tant per mil) a partir de dades de J. Iglèsies	Taxes (en tant per mil) a partir de dades de A. García Barbancho
1857-1860	- 7,80	
1861-1877	- 33,47	
1878-1887	13,12	
1888-1897	22,63	
1898-1900	9,42	
1901-1910	67,92	16,21
1911-1920	59,62	100,70
1921-1930	137,32	139,16
1931-1940	39,45	24,76
1941-1950	88,80	89,49
1951-1960	136,32	144,99
1961-1970	184,09	183,40

Font : Calculat a partir de les dades de la població de Catalunya de Josep Iglèsies (ob. cit.) fins a 1900 i agregació de dades de l'INE a partir de 1900, i de les dades de saldos migratoris de la taula 1.

Nota : La població sobre la qual es calcula la taxa correspon a la població de fet de l'any amb ^{es,} que tanca el període anterior, excepte pel primer període en que l'any és l'inicial.

2.2. Evolució dels saldos migratoris a nivell provincial

Aquest saldo immigratori durant tot el present segle s'ha donat arreu de Catalunya?. Un primer nivell de desagregació és el provincial. Aquest només és possible des de 1900, perquè hem d'utilitzar les dades de A. García Barbancho que són, com ja hem dit, les que permeten el desgloss.

En la taula 2 queden reflexats els saldos provincials obtinguts per agregació dels saldos dels partits judicials. Hem retingut junt amb el saldo provincial els saldos positius i els negatius, indicatius de que els increments i decrements per migració són fenòmens que es donen al mateix temps a l'interior de cada província (només a Lleida i en la dècada 1921-30 tots els partits judicials presenten un saldo negatiu).

Podem constatar fàcilment com el saldo immigratori a Catalunya s'ha concentrat predominantment a la província de Barcelona que al mateix temps presenta un saldo negatiu molt reduït. Es pot establir una correlació quasi perfecta entre el saldo immigratori de Catalunya vist al punt anterior i el de la província de Barcelona.

Les altres tres províncies presenten un saldo negatiu com a mínim entre 1920 i 1940. Però mentre Girona presenta un saldo positiu i creixent des de després de la guerra, potser lligat en part a la indústria turística i més tard a la industrialització de la zona, Lleida presenta un saldo negatiu a excepció de la dècada 1941-50 molt marcada per la construcció dels embassaments.

Tarragona presenta en la dècada 1941-50 un saldo positiu molt reduït,

que es converteix en negatiu i més elevat en la dècada següent,
i en la última dècada 1961-1970 passa a un elevat saldo positiu,
relacionat amb la industrialització del camp de Tarragona.

	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970
BARCELONA							
Saldo +	63.056	203.635	378.801	99.209	244.729	483.429	667.010
Saldo -	5.944	461	2.720	3.612	2.823	3.816	17.413
Saldo provincial	57.112	203.174	376.081	95.597	241.906	479.613	649.597
GIRONA							
Saldo +	4.532	3.614	5.679	5.932	7.055	12.997	41.320
Saldo -	3.045	8.034	20.712	9.853	3.353	2.627	2.755
Saldo provincial	1.487	- 4.470	-15.033	- 3.921	3.702	10.370	38.565
LLEIDA							
Saldo +	6.580	8.795	15.871	2.127	11.931	4.995	14.765
Saldo -	13.402	4.571	15.871	18.785	2.679	16.784	26.613
Saldo provincial	- 6.822	4.224	- 15.871	- 16.658	9.252	- 11.789	- 11.848
TARRAGONA							
Saldo +	1.781	15.163	1.176	7.964	8.753	7.986	55.931
Saldo -	21.690	8.155	20.056	13.858	4.896	16.374	12.261
Saldo provincial	- 19.909	7.008	- 18.880	- 5.894	3.857	- 8.388	43.670
CATALUNYA							
Saldo +	75.949	231.207	385.656	115.232	272.468	509.407	779.026
Saldo -	44.081	21.271	59.359	46.108	13.751	39.601	59.042
SALDO TOTAL	31.868	209.936	326.297	69.124	258.717	469.806	719.984

Font : GARCIA BARRANCHO, A., *op. cit.*

2.3. Evolució dels saldos migratoris a nivell de partit judicial

A nivell de partit judicial podem observar -tot i les limitacions d'aquesta unitat territorial- com els saldos migratoris que hem vist a nivell global i a nivell provincial s'han distribuït en l'espaï geogràfic de Catalunya (taula 3).

Si mirem els partits de la província de Barcelona podem constatar com el partit judicial de Barcelona ha polaritzat de sempre el volum més important del saldo migratori de tot el Principat. Però veiem també com en la dècada 1961-70 s'ha donat una disminució important del saldo.

Paral·lelament podem observar com s'incrementen progressivament els saldos dels partits del voltant de Barcelona, en primer lloc l'Hospitalet, Sabadell i Terrassa i més en les últimes dècades Mataró, Granollers, Vilanova i la Geltrú i Arenys de Mar. En canvi els partits de l'interior presenten saldos positius reduïts o negatius.

Girona capital ha presentat tot al llarg del segle un saldo positiu i relativament important al que no és estrany el centralisme administratiu imposat per la forma d'Estat. Paral·lelament, presenten saldos positius després de la guerra els partits judicials costaners lligats a la indústria turística.

A Lleida la polarització dels saldos positius en la capital de província és molt més evident perquè tota la resta presenta en la majoria de les dècades saldos negatius.

Capítol 3.- SALDOS PROVISIONALS PER PARTITS JUDICIALS

	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970
BARCELONA							
1. Arenys de Mar	1.148	728	3.634	- 861	382	426	10.504
2. Barcelona	51.428	150.126	280.032	80.100	158.650	263.034	140.010
3. Berga	1.263	2.742	4.164	- 286	1.963	1.540	-10.677
4. Granollers	1.723	2.377	6.948	3.752	- 180	8.593	48.514
5. Hospitalet (L')	274	9.849	37.453	9.799	33.425	77.951	215.676
6. Igualada	- 355	202	- 1.935	- 459	182	- 278	9.661
7. Manresa	-3.348	7.464	5.699	370	7.377	12.628	- 6.735
8. Mataró	- 110	4.777	3.044	- 775	3.946	10.158	34.828
9. Sabadell	3.501	10.993	12.576	2.174	16.947	47.238	82.824
10. Sant Feliu de Llobregat	2.673	2.085	7.243	1.969	1.731	22.607	59.264
11. Terrassa	809	8.139	11.678	726	16.958	33.352	53.191
12. Vich	237	2.582	2.569	- 471	745	1.322	2.009
13. Vilafranca del Penedés	- 906	- 461	- 785	- 760	-2.643	- 3.538	2.294
14. Vilanova i la Geltrú	-1.225	1.571	3.761	319	2.423	4.580	8.235
SALDO PROVINCIAL	57.112	203.174	376.081	95.597	241.906	479.613	649.597
GIROÑA							
1. La Bisbal	2.328	- 4.229	- 6.957	- 4.356	- 253	5.340	8.239
2. Figueres	- 981	- 2.660	- 6.941	- 2.366	- 1.396	- 1.758	3.452
3. Girona	2.204	3.195	5.679	5.917	3.754	4.482	17.372
4. Clot	- 47	419	- 3.124	15	- 1.704	- 869	- 576
5. Puigcerdà	- 459	- 104	- 1.356	-2.912	2.146	1.232	- 2.179
6. Santa Coloma de Farnès	- 1.558	- 1.091	- 2.334	- 219	1.155	1.943	12.257
SALDO PROVINCIAL	1.487	- 4.470	- 15.033	- 3.921	3.702	10.370	38.565

Taula 3. (cont.) SALDOS MIGRATORIS PER PARTITS JUDICIALS

	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970
LLEIDA							
1. Balaguer	- 2.965	290	- 4.622	- 3.597	- 407	- 1.809	- 2.510
2. Borçes Blanques	- 416	- 1.333	- 3.607	- 3.541	- 952	- 3.065	- 3.739
3. Cervera	- 2.477	- 431	- 2.657	- 2.342	- 441	- 5.172	- 3.843
4. Lleida	6.580	8.505	- 511	2.127	9.730	4.673	14.765
5. Seu d'Urgell	- 1.027	- 884	- 1.078	- 2.065	285	- 2.515	- 2.499
6. Solsona	- 1.900	- 1.022	- 106	- 984	833	- 3.003	- 2.400
7. Sort	- 1.605	- 24	- 2.249	- 2.259	- 879	- 842	- 4.586
8. Tremp	- 2.786	- 441	- 170	- 2.429	369	322	- 5.261
9. Viella	- 226	- 436	- 871	- 1.568	714	- 378	- 1.775
SALDO PROVINCIAL	- 6.822	4.224	- 15.871	- 16.658	9.252	- 11.789	- 11.848
TARRAGONA							
1. Falset	- 4.173	- 3.099	- 5.950	- 3.650	- 1.671	- 2.655	- 3.838
2. Gandesa	- 2.956	708	- 4.900	- 5.008	- 1.235	- 937	- 4.792
3. Montblanch	- 3.369	- 1.267	- 2.243	- 2.446	- 966	- 3.713	- 2.798
4. Reus	- 4.583	3.300	- 796	1.113	1.936	4.642	19.589
5. Tarragona	- 1.829	4.516	1.176	4.263	2.796	2.859	30.120
6. Tortosa	1.781	6.639	- 2.404	2.588	4.021	- 7.681	- 833
7. Valls	- 2.464	- 2.141	- 1.996	- 1.338	- 438	- 1.388	1.582
8. Vendrell (ex)	- 2.316	- 1.648	- 1.767	- 1.416	- 586	485	4.640
SALDO PROVINCIAL	- 19.909	7.008	- 18.880	- 5.894	3.857	- 8.388	43.670

Font : GARCÍA BARBANCHO, A. op. cit.

A Tarragona es reflexa el caràcter bicèfal de la capital : Tarragona i Reus presenten, la majoria de les dècades, saldos positius. En les últimes dècades es comencen a presentar saldos positius a Valls i El Vendrell, en l'eix que uneix Barcelona i Tarragona el segon i en el triangle industrial el primer.

Aquest pes de les capitals de província com a polaritzadores dels saldos positius és un fenomen general que es dona a tot l'Estat espanyol. Un volum important d'aquesta immigració a Girona, Lleida i Tarragona és la gent de les comarques que passa a ciutat, tenint lloc aquests desplaçaments moltes vegades amb el canvi de generació.

3. Situació actual i perspectives

Parlem de la situació actual en un sentit ampli referint-nos al període que va des de 1962 fins ara, doncs és a partir de 1962 que es disposa d'una informació més detallada de migracions. Es tracta de veure les característiques generals que presenta aquest període i apuntar perspectives a un nivell hipotètic en base al comportament observat dels fluxes migratoris.

Convé fer algunes precisions. Tota l'evolució històrica presentada fins aquí s'ha basat en els saldos migratoris, que ens mostren els increments o decrements de població d'una zona imputables a la immigració o emigració neta. Però ara les estadístiques de fluxes ens permeten anar més enllà, detectant el doble moviment de immigració i emigració que es dona en tota zona, i ponderar d'aquesta forma la importància del fenomen migratori en el seu aspecte dinàmic, el més interessant.

Així, fins on ho permetin les dades, es presentarà la situació actual de cada fluxe per a tot Catalunya i per a cada província.

3.1. Trets generals dels fluxes migratoris per a tot Catalunya

Per a tota l'exposició d'aquest punt ens referirem a les dades presentades en la taula 4.

3.1.1. Migracions interiors

Ens trobem davant d'un dels desplaçaments migratoris més oblidats i que per contra té una importància rellevant, especialment pel seu contingut qualitatiu, si bé no és despreciable la seva importància quantitativa. En el període 1962-1977, de totes les persones detectades estadísticament que han immigrat o emigrat a la resta de l'estat, que han emigrat a l'estranger i que han canviat de municipi per l'interior de Catalunya, aquestes últimes representen un 41,6%.

La lectura detinguda de la sèrie presenta una tendència clarament creixent si bé amb un creixement moderat. D'una mitjana anual de 49.272 persones el quadrienni 1962-65 es passa a 58.012 el quinquenni 1966-70 i a 61.058 el quinquenni 1971-75.

Aquests desplaçaments per l'interior de Catalunya, en un percentatge elevat corresponen a canvis de municipi per l'interior de cada província. Evidentment l'anomenat èxode rural no explica tot aquest volum de desplaçaments; en tot cas només una part molt reduïda, si ens fixem en que la població del camp ha disminuït molt poc. Així mateix, aquests desplaçaments contabilitzen els canvis de vivenda en l'àrea metropolitana de Barcelona i en els voltants de les capitals de província. Però tant l'èxode rural com els canvis de vivenda només ens donen raó d'una part d'aquest volum creixent de desplaçaments.

Es aquest un fenomen característic d'increment de la mobilitat geogràfica que comporta el desenvolupament d'un capitalisme a un cert nivell de concentració i burocratització. Dèiem abans que és un fenomen important qualitativament en el sentit de que es va constituint una forma de societat, de relacions socials diferents. Una part important de la població que viu en un lloc és sobrevinguda amb el que això representa de desvinculació i incorporació de formes de vida estàndars i, al mateix temps, l'àmbit geogràfic de referència personal s'amplia fent que tot habitant d'un lloc té com una possibilitat molt pròxima la de canviar de lloc de residència.

Això no pressuposa un judici de valor ni positiu ni negatiu, només és l'afirmació de que els mecanismes de cohesió social prenen formes diferents.

Quadre 4. Fluxos migratoris entre Catalunya, la resta de l'Estat espanyol i l'estranger

ANY	Mi. interior de Catalunya	Acumulat		Immigració de la resta de l'Estat		Acumulat		Emigració a la resta de l'estat		Acumulat		Emigració a l'estranger (1)
		Mitja anual		Mitja anual		Mitja anual		Mitja anual				
1962	39.649			90.563				5.644				3.576
1963	50.001			106.842				7.513				2.739
1964	54.108			117.183				8.953				4.931
1965	53.113			101.081				8.841				3.226
		196.871				415.674				30.951		
		49.271,8				103.918,5				7.737,5		
1966	37.121			66.875				6.802				2.748
1967	59.329			72.829				10.813				1.912
1968	63.168			49.862				12.730				3.938
1969	67.932			53.820				11.991				5.695
1970	62.510			64.331				9.972				4.113
		290.060				307.717				52.308		
		58.012				61.543,4				10.461,6		
1971	32.750			33.707				6.665				3.600
1972	60.761			53.888				10.655				2.410
1973	78.692			57.677				11.808				1.794
1974	74.338			70.621				14.100				1.086
1975	58.748			47.319				14.859				513
		305.289				263.212				58.087		
		61.057,8				52.642,4				11.617,4		
1976	38.530			19.639				11.505				328
1977	66.720			36.739				18.723				236
1978	59.888			25.411				19.991				385

Font : INE, Anuario estadístico. España, anys 1963 a 1978. Càlculs sobre la citada font.

3.1.2. Immigració de la resta de l'Estat

El fluxe immigratori des de la resta de l'Estat ha sigut el centre de la preocupació de molts sociòlegs catalans de manera que sovint ha fet oblidar o menysprear altres fluxes importants com el de la migració interior.

L'evolució presenta una tendència decreixent a partir d'un màxim durant el quadrienni 1962-65 amb una mitjana anual de 103.919 persones, que baixa substancialment en relació a la crisi del 1967-68 a una mitjana anual de 61.543 persones en el quinquenni 1966-1970, i continua baixant de forma més suau durant el quinquenni 1971-1975 amb una mitjana anual de 52.642 persones.

Fins on arribarà aquest decreixement és difícilment previsible. La xifra de 1976 no és significativa per tractar-se d'un any de padró que sempre comporta un decreixement relacionat amb la forma d'obtenció de les dades ⁽¹⁾. En canvi les xifres de 1977 ¹⁹⁷⁸ presenten un decreixement que sembla anar en la línia de la tendència apuntada.

Si bé aquest fluxe anirà probablement decreixent, el descens presentarà un límit mínim donat per la integració de Catalunya amb la resta de l'Estat i la movilització d'assalariats que comporta el desenvolupament tal com s'ha fet fins ara. Junt a aquestes raons cal tenir en compte l'existència d'una sèrie de categories d'assalariats buròcrates tant de l'empresa privada com de l'administració pública que presenten una movi

(1) La confecció del padró redueix l'empadronament per alta en el municipi, i és en base a aquest empadronament que es confeccionen les estadístiques de fluxes.

litat considerable, i també cal pensar en l'arribada de familiars
vells d'antics immigrants⁽¹⁾.

3.1.3. Emigració a la resta de l'Estat

L'emigració de Catalunya a la resta de l'Estat té una importància
quantitativa reduïda, però el que és interessant retenir aquí és
que presenta una tendència a créixer si bé a un ritme més baix que
el decreixement de la immigració. Les xifres de 1977 i 1978
semblen confirmar aquesta tendència.

La sobreposició d'aquesta tendència amb la de la immigració presen-
ta un saldo immigratori amb una clara tendència a decreixer.

3.1.4. Emigració a l'estranger

Les dades d'emigració cap a l'estranger corresponen als emigrants
assistits per el IEE (Instituto Español de Emigración) i per la se-
va forma d'obtenció només correspon a una part de la població emi-
grada⁽²⁾. Aquestes dades són especialment un reflexe de la polí-

(1) Totes aquestes consideracions condicionades al supòsit de que es
superi la crisi sense recórrer a solucions dràstiques com poden
ésser un conflicte armat o una emigració massiva a l'estranger.

(2) Les dades d'immigració de ciutadans de l'Estat espanyol a països
estrangers a partir dels registres d'aquests països, són més ajus-
tades a la realitat que les d'emigració assistida pel IEE. Però mai
aquestes estadístiques desglosen les dades corresponents a Catalu-
nya.

tica de demanda de mà d'obra dels països europeus i d'Amèrica llatina. La política seguida per aquests països ha estat de restringir l'entrada d'estrangers i per tant s'han reduït dràsticament les demandes de mà d'obra estrangera per conductes oficials com el IEE. Per aquesta raó la sèrie presenta una clara tendència a decreïxer.

Aquesta tendència en les estadístiques oficials probablement va més enllà del que correspon a la reducció real. En efecte, és en aquestes situacions de crisi, i per tant de major control per part de les autoritats estrangeres, quan la migració espontànea o clandestina es dona més i la relació clandestina/controlada és més alta, però és difícil fer una estimació quantitativa. Tot i així, la crisi actual i els nivells d'atur que presenten els països europeus fan pensar en una reducció real i notable de l'emigració a l'estranger.

3.1.5. Immigració de l'estranger

Aquest és un fluxe que seria molt important de poder-ne estimar el volum actual donades les especials característiques de la situació europea.

Desgraciadament les estadístiques disponibles no permeten obtenir aquesta informació. El resultat indirecte i sempre infravalorat del cens de 1970 ens permet donar la xifra de 34.249 ciutadans espanyols retornats de l'estranger ^{a Catalunya} (1) durant la dècada 1961-70. No és arbi-

(1) El cens de 1970 detecta únicament el retorn en el cas de les persones que declaren haver-se censat a l'estranger l'any 1960. I permet saber l'any d'arribada al municipi on la persona es censa, però sense poder assegurar que entre el retorn a Espanya i l'arribada al municipi en qüestió no hi ha hagut el pas per altres municipis.

trari llençar la hipòtesi de que la xifra de retornats de l'estranger durant la dècada dels setanta serà superior a la dels seixanta. Tot i que l'expulsió dels països europeus no es realitza de cop sino que es va fent a poc a poc segons la dinàmica de les empreses afectades per la crisi.

Pel que fa referència a l'immigració d'estrangers la informació és molt més precària encara, ja que segueix conductes policíacs. Convé assenyalar el fenomen qualitatiu que junt amb la immigració de mà d'obra africana s'està donant una notable immigració de gent ^(a vegades amb certa qualificació) de països d'Amèrica llatina, i d'executius dels països anomenats desenvolupats per cuidar-se de les inversions fetes o de les empreses que han comprat.

3.1.6. Balanç global

Resumint a un nivell global, les tendències ^{a curt plaç} que s'opunten respecte als desplaçaments migratoris, ^{tendències} que en principi poden mantenir-se sempre i quan les coses segueixin com ara, són:

Un increment moderat de la mobilitat interior de Catalunya en xifres absolutes però no a nivell de taxes (taula 5), un descens de la immigració de la resta de l'Estat confirmat, en aquest cas, en les xifres relatives i un increment de l'emigració a la resta de l'Estat inferior al descens de la immigració, que no es pot dir que es confirmi a nivell de taxes.

detectar tendències i, cara als propers anys,
Respecte a l'estranger es fa més difícil pronunciar-se si bé es pot
pensar en un manteniment dels nivells actuals d'emigració (pràctica-
ment nuls) i un cert volum d'immigració no massa important.

A l'hora de comentar aquesta perspectiva i projectar-la a més llarg
plaç, convé fer una sèrie de precisions.

En primer lloc cal ponderar les tendències apuntades amb els ajustos
o desajustos previsibles entre l'oferta potencial de mà d'obra, analit-
zant la piràmide d'edats i l'estructura de llocs de treball remunerat.
Cal tenir en compte els canvis qualitatius que tenen lloc en la composi-
ció de la població, pel que fa referència a la seva qualificació i per
tant a les seves expectatives de treball i, paral·lelament, en l'estruc-
tura econòmica en quant exigeix una diversificació de les especialitza-
cions.

També cal tenir en compte que els moviments migratoris són molt sensi-
bles a la conjuntura econòmica i més concretament a les inversions. En
situacions de crisi com l'actual s'observa arreu una disminució genera-
litzada dels grans fluxes migratoris. Així, la manera com es surti de
la crisi tant a nivell de Catalunya com de l'Estat espanyol i dels Es-
tats europeus jugarà decisivament en l'evolució dels fluxes migratoris.
Hi intervenen factors de política econòmica i política en el sentit
estricte. Més concretament i a nivell de Catalunya poden ser impor-
tants en les migracions la possible gestió de la Generalitat en un
marc global de descentralització i la possible incorporació al Mercat
Comú amb les conseqüents repercussions en la mà d'obra (la migració com
a vàlvula d'escape tradicional de la gestió de l'economia espanyola).

A un nivell d'hipòtesi a partir del coneixement que es té de totes aquestes variables, sembla que a mig plaç hi haurà un canvi en el comportament observat durant tot el segle en la línia d'un cert equilibri entre els fluxes immigratori i emigratori.

Taula 5. Taxes de migració mitja anual sobre població de l'inici del període

Períodes	Any base de la població	Migració interior	Immigració de la resta de l'Estat	Emigració a la resta de l'Estat
1962-65	(1960)	1,25	2,65	0,20
1966-70	(1965)	1,29	1,37	0,23
1971-75	(1970)	1,19	1,03	0,23

Font : Elaborat a partir de les dades de la taula 4 i de les dades de població de l'INE.

3.2. Trets generals del fluxes migratoris per a cada província

Ja s'ha dit moltes vegades que la província no és una bona unitat geogràfica per l'anàlisi però en aquest cas, com és la única per la que es disposa de dades, és un primer nivell de desagregació que ens permet veure com els fluxes migratoris observats per tot Catalunya es plasmen en el seu interior.

Els mateixos fluxes analitzats en el punt anterior estan resumits en la taula 6 per a cada província i pel total del període; hi figu-

ren a més els fluxes immigratoris i emigratoris respecte de les altres províncies de Catalunya.

Podem observar com Barcelona concentra els volums més importants de persones en tots els fluxes. Ens trobem davant el fenomen de l'àrea metropolitana de Barcelona com a cristallització genuïna del desenvolupament de les relacions socials capitalistes en un àrea de forta concentració de població sotmesa al mateix temps a una elevada mobilitat.

Les altres tres presenten un saldo immigratori respecte a la resta de l'Estat, però respecte de les migracions amb la resta de Catalunya Lleida presenta un saldo clarament emigratori mentre Girona i Tarragona presenten un saldo també emigratori però molt reduït. Això últim queda reflexat en la taula 7 on podem veure com els fluxes entre les tres províncies costaneres són bastant equilibrats i en canvi Lleida presenta un saldo emigratori fort vers Barcelona i més reduït a Tarragona i Girona.

Al mateix temps podem veure la importància a totes les províncies de les migracions a l'interior de cada una d'elles.

3.2.1. Província de Barcelona

En base a la taula 6 podem constatar la importància dels fluxes migratoris a Barcelona sobre el total de Catalunya. Aquests representen un 79% dels desplaçaments realitzats a l'interior de cada província, un 58% de la immigració d'altres províncies catalanes, un 86% de la immigració de la resta de l'Estat, un 31% de l'emigració a les altres

Taula 6. Immigració, emigració i migració interior de les províncies de Catalunya. Període 1962-1977

Províncies	Mig. int.	Immigrants		Emigrants		
		Altres prov. catalanes	Resta prov. Estat esp.	Altres prov. catalanes	Resta prov. Estat esp.	Estranger
Barcelona	612.793	72.332	892.710	38.636	127.193	33.699
Girona	82.837	19.282	54.396	22.080	13.313	2.302
Lleida	35.733	10.620	25.205	38.602	12.951	1.940
Tarragona	42.062	21.811	70.665	24.727	18.117	4.905
TOTAL	773.425	124.045	1.042.976	124.045	171.574	42.846
		41,55%	48,40%		7,96%	1,98%
TOTAL : 2.454.866						

Font: INE, Anuario Estadístico. España, anual. Càlculs a partir d'aquesta font.

Taula 7. Moviments migratoris per l'interior de Catalunya (1962-1977)

Províncies de sortida	Províncies d'arribada				TOTAL
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	
Barcelona	612.793	16.179	7.431	15.026	651.429
Girona	19.859	82.837	899	1.322	104.917
Lleida	31.238	1.901	35.733	5.463	74.335
Tarragona	21.235	1.202	2.290	42.062	66.789
TOTAL	685.125	102.119	46.353	63.873	895.470

Font: INE, Anuario Estadístico. España, anual. Càlculs a partir d'aquesta font.

províncies catalanes, un 74% de l'emigració a la resta de l'Estat i un 79% de l'emigració controlada a l'estranger. Excepció feta de l'emigració a la resta de províncies catalanes, els altres percentatges són molt importants.

En el gràfic 1 podem veure l'evolució d'aquests diferents fluxes i podem constatar com tenen una evolució molt similar a l'anàlitzada globalment per a tot Catalunya. Respecte a les altres províncies catalanes, des de 1976 Barcelona presenta un saldo emigratori.

3.2.2. Província de Girona

Les migracions interiors són el fluxe més important des de 1966 i amb una lleugera tendència a augmentar. En segon terme està la immigració de la resta de l'Estat, que després del 1966 presenta una tendència a mantenir-se amb oscil·lacions al voltant de les 3.000 persones (gràfic 2).

La resta de fluxes oscil·len sempre pels voltants de les 1.000 persones i, si es pot parlar de tendències en aquests nivells, es pot assenyalar que mentre la immigració d'altres províncies catalanes sembla que des de 1972 s'incrementa, l'emigració a la resta de l'Estat també s'incrementa molt lentament tot el llarg del període 1962-1978. L'emigració a la resta de províncies catalanes sembla estabilitzada.

3.2.3. Província de Lleida

Els fluxes més importants són les migracions interiors i l'emigració a altres províncies catalanes que oscil·len bastant paral·lelament entrecreuant-se. Segueix també amb oscil·lacions força paral·leles

GRÀFIC 1

PROVÍNCIA DE BARCELONA

MIGRACIÓ INTERIOR
IMMIGRACIÓ PROVINÇIES CATALANES
IMMIGRACIÓ DE LA RESTA DE L'ESTAT
EMIGRACIÓ PROVINÇIES CATALANES
EMIGRACIÓ A LA RESTA DE L'ESTAT

NO

MIGRANTS

110.000

100.000

90.000

80.000

70.000

-60.000

-50.000

-40.000

-30.000

-20.000

-10.000

1961 62 63 64 1965 66 67 68 69 1970 71 72 73 74 1975 76 77 1978

GRÀFIC 2

PROVÍNCIA DE GIRONA

MIGRACIÓ INTERIOR
IMMIGRACIÓ PROVINCES CATALANES
IMMIGRACIÓ DE LA RESTA DE L'ESTAT
EMIGRACIÓ A PROVINCES CATALANES
EMIGRACIÓ A LA RESTA DE L'ESTAT

Nº MIGRANTS

7000

6000

5000

4000

3000

2000

1000

1962 63 64 1965 66 67 68 69 1970 71 72 73 74 1975 76 77 78 ANYS

GRÀFIC 3

PROVINCIA DE LEIDA

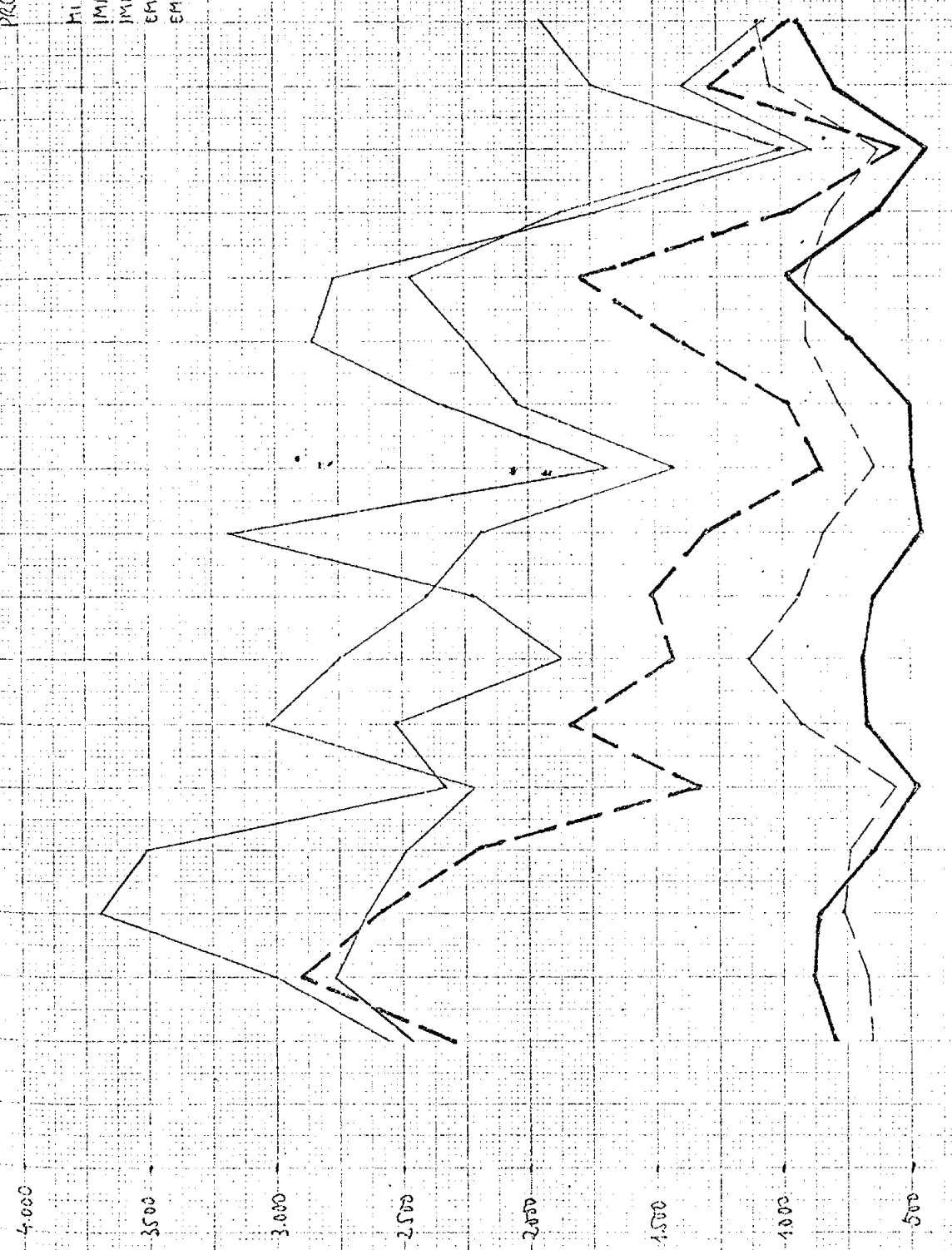
MIGRACIÓ INTERIOR

IMMIGRACIÓ DE PROVINCES CATALANES

IMMIGRACIÓ DE LA RESTA DE L'ESTAT

EMIGRACIÓ A PROVINCES CATALANES

EMIGRACIÓ A LA RESTA DE L'ESTAT

1962 63 64 1965 66 67 68 69 1970 71 72 73 74 1975 76 77 78 ANYS

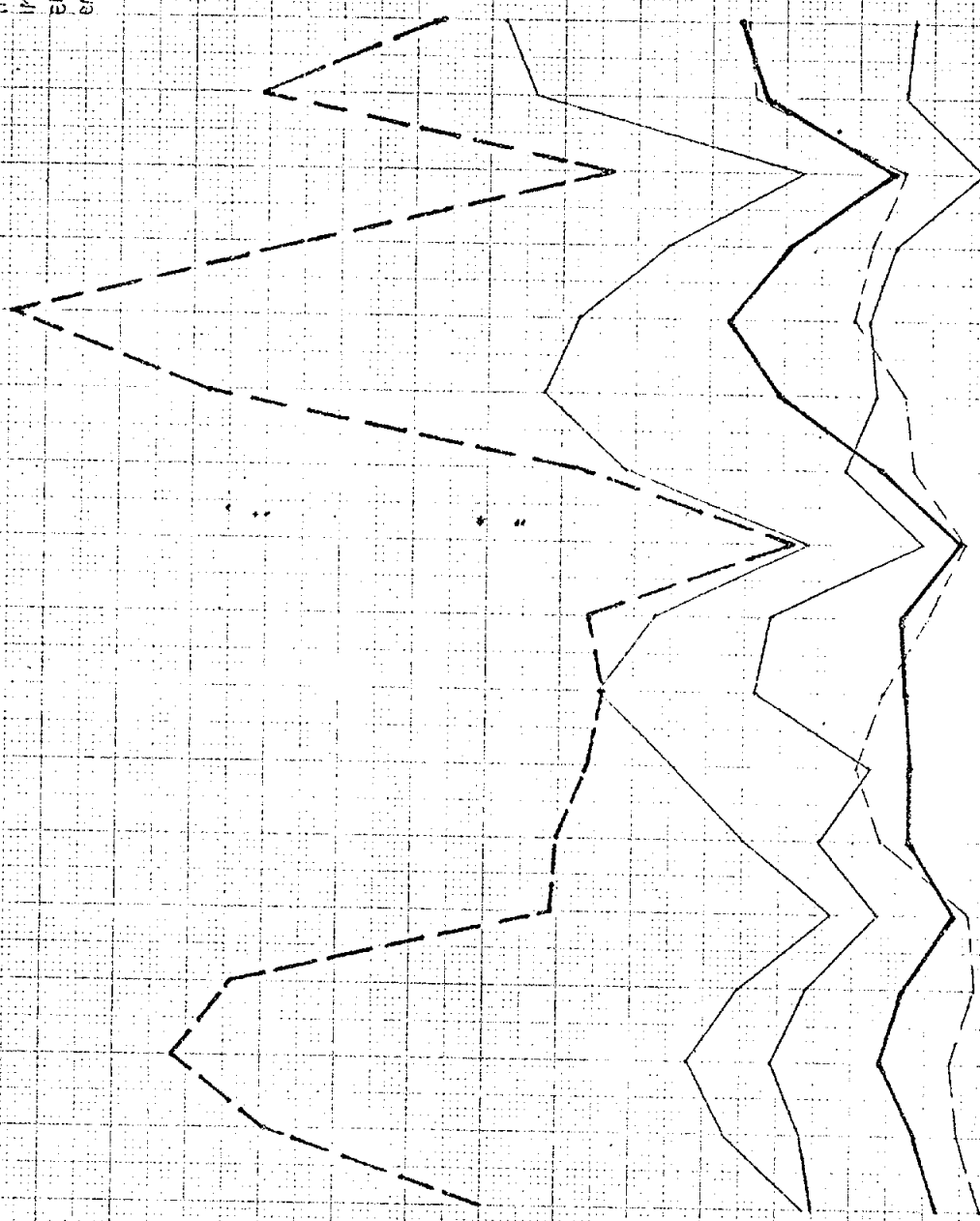
GRAFIC 4

PROVINCIA DE TARRAGONA

MIGRACIO INTERIOR
IMMIGRACIO DE PROVINCES CATALANES
IMMIGRACIO DE LA RESTA DE L'ESTAT
EMIGRACIO A PROVINCES CATALANES
EMIGRACIO A LA RESTA DE L'ESTAT

Nº
MIGRACIÓ

7000
6000
5000
4000
3000
2000
1000

1962 63 64 1965 66 67 68 69 1970 71 72 73 74 1975 76 77 1978

la immigració d'altres províncies de l'Estat, que decreix, donant-se el cas que des de 1975, es situa a nivells molt pròxims als de l'emigració a la resta de l'Estat que es troba a un nivell força estable tot al llarg del període, juntament amb la immigració de les províncies catalanes que és el fluxe més baix (gràfic 3).

3.2.4. Província de Tarragona

Els fluxes més notables durant tot el període són la immigració de la resta de l'estat, amb notables oscil·lacions, i les migracions interiors que presenten una lleugera tendència a créixer (gràfic 4).

Pel que fa referència a la resta, de 1973 a 1978 (amb una excepció molt poc marcada el 1977) el fluxe més important és la immigració de la resta de províncies catalanes. Aquest fenomen no és estrany a les inversions en el sector químic que s'han realitzat a Tarragona.

En quant a l'emigració és lleugerament més important durant els últims anys la que es dirigeix a la resta de l'estat que la que es dirigeix a les altres províncies catalanes.

3.2.5. Resum de les quatre províncies

En les tres províncies costaneres s'observa un increment de la mobilitat interior. En canvi a Lleida s'observa el contrari, cosa indicativa d'uns nivells de concentració diferent i sobre tot de la diferent manera de tenir lloc ^(el) "desenvolupament", molt concentrat en la franja litoral.

Pel que respecta a la immigració d'altres províncies de l'estat es dona una tendència a disminuir en totes les províncies menys a Tarragona on, amb oscil·lacions notables, no es pot dir que hi hagi una tendència a decreïxer.

Pel que respecta a l'emigració a la resta de l'estat la tendència general és d'augmentar i en el cas de Lleida és on sembla que aquesta tendència és menys clara.

Es interessant ^{començar} els fluxes entre les quatre províncies. A

Barcelona disminueix o està estabilitzada la immigració mentre augmenta l'emigració que va cap a Girona i Tarragona. En aquestes dues províncies augmenta la immigració d'altres províncies i disminueix o està estabilitzada l'emigració. A Lleida disminueix l'emigració i està estabilitzada la immigració. En línies generals podem dir que hi ha un fre a la predominància de Barcelona com a centre d'atracció dels fluxes més importants interiors començant a orientar-se aquests cap a Girona i Tarragona.

3.3. Característiques de la població migrant per l'interior d'Espanya.

Fins aquí hem considerat els saldos i fluxes migratoris a diferents nivells, però sempre prenent els migrants simplement com unitats equivalents a efectes de quantificació. És evident que seria molt interessant anar més enllà, veient algunes de les principals característiques dels migrants. Però en aquest terreny estem molt limitats per la informació existent.

Des del moment en que comencen a estar disponibles les dades sobre fluxes migratoris, amb províncies de sortida i d'arribada (és a dir, des de 1962), l'Institut Nacional d'Estadística proporciona algunes informacions addicionals sobre els emigrants i els immigrants. L'inconvenient que s'ens presenta de cara a l'estudi dels moviments migratoris a Catalunya és que si bé el desgloss provincial fa possible conèixer els trets dels emigrants i dels immigrants de cada província catalana, no es pot en canvi distingir entre els immigrants procedents de la mateixa província, els procedents d'altres llocs de Catalunya i els que venen de la resta de l'estat espanyol. I el mateix passa amb els emigrants. El problema principal és que la migració interior de cada província apareix per partida doble, en la informació tant d'arribades com de sortides. Tot i aquest emmascarament, però, val la pena de considerar les dades fonamentals. Dels anys disponibles n'hem elegit uns (1962, 65, 70, 75 i 77) que permeten apreciar l'evolució.

3.3.1. Edat

L'estructura d'edats dels immigrants ve donada en la taula 8, junt amb les dades corresponents a la població total de les quatre provín

cies catalanes i d'Espanya pel 1970.

Un dels trets generals que destaca és la relativa joventut de la immigració. La proporció de persones de 65 i més anys entre els immigrants és molt més petita que en la població total i també és més petita -sense una divergència tan espectacular- la de immigrants del grup 25 a 64 anys. Els joves de 15 a 24 són en canvi un grup ^{per excés,} divergent de la població total, així com també ocorre amb els menors de 15 anys, menys acusat això últim a la província de Barcelona. → L'elevada proporció de nens i adolescents fa pensar en una immigració més familiar del que es pensa sovint.

La proporció de persones en edat considerada activa (de 15 a 64 anys) és major entre la immigració que entre la població total, sobre tot pel que fa a la província de Barcelona : 71,1% d'immigrants l'any 1965, 67,2% l'any 1970, en front a 64,5% en la població total l'any 1970. També és notori que a la província de Barcelona la proporció de joves (15 a 24 anys) entre els immigrants és ^(a excepció de l'èxode de 1975) més alta que en la immigració a les altres províncies, responnent segurament a un caràcter diferent dels desplaçaments majoritaris.

Examinant l'evolució en els anys considerats, semblen apuntar-se tres fenòmens : lleuger increment de la proporció d'immigrants vells (65 i més anys) , en totes les províncies excepte Tarragona; lleuger descens de la immigració que podem considerar familiar, reflexada en la evolució dels grups de menys de 15 anys i de 25 a 64, que decreixen en totes les províncies menys a Barcelona; i augment de la proporció de joves (15 a 24 anys) també en les mateixes tres províncies.

Taula 8. Estructura d'edats dels immigrants i de la població total (%)

	Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona		Espanya	
	Immigrants	Pob. total	Immigrants	Pob. total	Immigrants	Pob. total	Immigrants	Pob. total	Immigrants	Pob. total
Menys de 15 anys	1962	26,7	29,2		31,5		32,8			
	1965	25,6	29,4		28,4		31,0			
	1970	28,9	30,8	23,1		29,1	24,7	24,8		27,8
	1975	28,5	28,8			25,4		32,7		
	1977	26,8	25,4			25,9		31,2		
De 15 a 24 anys	1962	25,7	17,1		16,1		16,2			
	1965	26,7	19,2		20,2		18,8			
	1970	24,3	17,8	13,7		23,7	14,5	17,7	13,6	15,4
	1975	22,5	21,5			24,0		19,8		
	1977	26,3	24,4			23,0		21,7		
De 25 a 64 anys	1962	44,8	48,9		48,4		46,3			
	1965	44,4	46,7		47,1		45,7			
	1970	43,0	46,9	51,2		42,6	49,3	44,3	48,6	47,1
	1975	44,3	44,1			45,4		43,4		
	1977	42,3	44,1			44,1		43,3		
De 65 i més	1962	2,8	4,9		4,1		4,7			
	1965	3,3	4,7		4,3		4,5			
	1970	3,9	4,6	11,9		4,6	11,2	5,4	12,8	9,7
	1975	4,7	5,7			5,2		4,1		
	1977	4,6	6,1			6,9		3,8		

Fonts : INE, Anuario Estadístico de España, anual i CONSORCIO DE INFORMACION Y DOCUMENTACION DE CATALUÑA, Cataluña en cifras, Barcelona, 1973.

Càlcul a partir d'aquestes fonts.

En relació als emigrants (taula 9) es dona també una major proporció de nens i joves respecte a la població total, i una menor proporció de vells.)

La proporció de personas en edat activa és també més elevada entre els emigrants que en la població total. ^(amb una lleugera excepció a Girona) No es detecten diferències molt clares entre les quatre províncies.

Si prenem ara el saldo migratori (taula 10) calculat per diferència entre la immigració i l'emigració a cada grup d'edat podem veure com aquest saldo ^(respecte a la població total) prima notablement el grup d'edat 15 a 24, a Lleida, Girona i, especialment, a Barcelona. En el darrer any considerat aquest grup d'edat inclou més de la meitat del saldo migratori a la província de Barcelona. Es tracta del grup d'edat que correspon als anys d'incorporació al treball, o als estudis amb independència de la família. La proporció tendeix a augmentar molt en els anys considerats a totes les províncies excepte Lleida.

Taula 9. Estructura d'edat dels emigrants i de la població total (%)

		Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona		Espanya	
		Emigrants	Pob. total	Emigrants	Pob. total	Emigrants	Pob. total	Emigrants	Pob. total	Emigrants	Pob. total
Menys de 15 anys	1962	28,8		26,8		29,2		26,6			
	1965	27,6		28,9		26,9		28,1			
	1970	29,2	26,0	31,3	23,1	30,7	24,7	32,3	24,8		27,8
	1975	31,8		30,3		26,1		28,2			
	1977	30,0		26,5		25,4		32,3			
De 15 a 24	1962	16,2		15,3		17,3		17,7			
	1965	18,2		16,7		20,7		18,1			
	1970	18,3	14,9	16,7	13,7	23,0	14,5	18,3	13,6		15,4
	1975	17,8		19,0		23,3		19,7			
	1977	20,7		20,7		22,6		18,8			
De 25 a 64	1962	51,5		51,4		48,8		50,6			
	1965	50,2		48,4		47,8		47,5			
	1970	48,4	49,6	47,5	51,2	42,3	49,3	44,9	48,6		47,1
	1975	45,5		45,1		45,3		46,6			
	1977	44,7		46,4		45,4		44,9			
De 65 i més	1962	4,1		6,5		4,7		5,1			
	1965	4,9		6,0		4,6		6,3			
	1970	4,1	9,2	4,6	11,9	4,1	11,2	4,9	12,8		9,7
	1975	4,8		5,6		5,2		5,5			
	1977	4,6		6,4		6,5		4,0			

Fonts : INE, Anuario Estadístico de España, anual i CONSENSO DE INFORMACION Y DOCUMENTACION DE CATALUÑA, Cataluña en cifras,

Barcelona, 1973.

Càlcul a partir d'aquestes fonts.

Taula 10. Estructura d'edats del saldo migratori i de la població total (%)

	Barcelona			Girona			Lleida			Tarragona			Espanya	
	Saldo (+)	Pob. tot.	Saldo (+)	Saldo (+)	Pob. tot.	Saldo (+)	Saldo (-)	Pob. tot.	Saldo (+)	Pob. tot.	Saldo (+)	Pob. tot.	Pob. total	
Menys de 15 anys	1962	26,1		33,1			---		43,0					
	1965	24,6		30,4			21,0		34,1					
	1970	28,5	26,	28,5	23,1		33,3	24,7	33,7	24,8			27,8	
	1975	21,4		23,5			28,8		38,0					
	1977	9,4		20,2			20,4		29,3					
De 15 a 24	1962	29,3		19,9			---		13,9					
	1965	31,1		24,0			22,8		19,6					
	1970	30,2	14,9	23,0	13,7		21,8	14,5	13,4	13,6			15,4	
	1975	32,4		29,9			21,0		19,8					
	1977	56,5		42,3			18,4		26,5					
De 25 a 64	1962	42,3		44,8			---		39,1					
	1965	41,4		43,4			50,4		43,8					
	1970	37,5	49,6	43,9	51,2		41,7	49,3	45,6	48,6			47,1	
	1975	41,8		40,6			45,2		39,6					
	1977	29,2		33,2			59,2		40,8					
De 65 i més	1962	2,3		2,2			---		4,1					
	1965	3,0		2,2			5,8		2,6					
	1970	3,7	9,2	4,6	11,9		3,2	11,2	7,3	12,8			9,7	
	1975	4,4		6,0			5,0		2,6					
	1977	4,9		4,3			2,0		3,4					

Fons : INE, Anuario Estadístico de España, anual i CONSORCIO DE INFORMACION Y DOCUMENTACION DE CATALUÑA, Cataluña en cifras, Barcelona, 1973.

Nota : Saldo sempre migratori en el cas de Barcelona, Girona i Tarragona. A la província de Lleida el saldo total és sempre emigratori, però per grups d'edat l'any 1962 té saldo positiu pels menors de 15 anys, per això no es fa càlcul del percentatge.

3.3.2. Sexe

En la taula 11 es reproduïxen les dades corresponents a la distribució per sexes dels migrants i el saldo migratori.

És fàcil advertir com entre els migrants la proporció d'homes és superior a la del conjunt de la població.

A nivell de saldo migratori, la província de Lleida, amb saldo negatiu tant pel que fa a homes com pel que fa a dones i per tots els anys considerats, té un comportament anòmal, però cal tenir en compte que el saldo és en aquest cas numèricament massa reduït per a que valgui la pena considerar-lo.

Taula 11. Estructura per sexe dels migrants, del saldo migratori i de la població total (V.)

		Barcelona			Girona			Ileida			Tarragona			Espanya	
		Immigració		Pob. tot.	Immigrac.		Pob. tot.	Immigrac.		Pob. tot.	Immigrac.		Pob. tot.	Pob. tot.	
Homes	1962	55,4		48,2	52,7		49,6	54,2		50,4	52,0		49,0	48,8	
	1965	53,6		48,4	53,8		49,2	54,3		50,1	53,1		49,4	48,8	
	1970	51,5			51,6			54,2			51,8				
	1975	51,6			50,5			54,2			51,6				
	1977	51,2			52,2			49,4			51,6				
Dones	1962	44,6		51,8	47,3		50,4	45,8		49,6	48,0		51,0	51,2	
	1965	46,4		51,6	46,2		50,8	45,7		49,9	46,9		50,6	51,2	
	1970	48,5			48,4			45,8			48,2				
	1975	48,4			49,5			45,8			48,4				
	1977	48,8			47,8			50,6			48,4				
		Emigració		Pob. tot.	Emigració		Pob. tot.	Emigració		Pob. tot.	Emigració		Pob. tot.	Pob. tot.	
Homes	1962	51,5		48,2	50,9		49,6	53,3		50,4	53,3		49,0	48,8	
	1965	52,4		48,4	52,2		49,2	53,3		50,1	53,1		49,4	48,8	
	1970	51,3			51,1			53,3			51,3				
	1975	51,5			50,2			52,7			50,8				
	1977	51,1			51,5			49,7			51,2				
Dones	1962	48,5		51,8	49,1		50,4	46,7		49,6	46,7		51,0	51,2	
	1965	47,6		51,6	47,8		50,8	46,7		49,9	46,9		50,6	51,2	
	1970	48,7			48,9			46,7			48,7				
	1975	48,5			49,8			47,3			49,2				
	1977	48,9			48,5			50,3			48,8				
		Saldo migratori		Pob. tot.	Saldo (+)		Pob. tot.	Saldo (-)		Pob. tot.	Saldo (+)		Pob. tot.	Pob. tot.	
Homes	1962	56,9		48,2	55,7		49,6	9,8		49,2	49,9		49,0	48,8	
	1965	54,2		48,4	57,1		49,2	49,6		50,4	53,2		49,4	48,8	
	1970	51,8			54,0			51,9		50,1	51,1				
	1975	51,6			51,3			47,3			52,5				
	1977	51,6			55,4			53,6			52,3				
Dones	1962	43,1		51,8	44,3		50,4	90,2		49,6	50,1		51,0	51,2	
	1965	45,8		51,6	42,9		50,8	50,4		49,9	46,8		50,6	51,2	
	1970	48,2			46,0			40,1			45,9				
	1975	48,4			48,7			52,7			47,5				
	1977	48,4			44,6			46,4			47,8				

Fonts : INE. Anuario Estadístico de España, anual i CONSORCIO DE INFORMACION Y DOCUMENTACION DE CATALUÑA, Catalunya en Cifras, Barcelona, 1973.

Calculé a partir d'aquestes fonts.

3.3.3. Procedència i destí

Una anàlisi de la procedència i destí dels moviments migratoris a les províncies catalanes al llarg dels anys requeriria un treball que està fora de l'abast d'aquest estudi. Ens limitem aquí a fer algunes consideracions en base a les dades de l'any 1965, any de màxima movilitat junt amb els dos anys precedents (vegeu taula 4).

Com es pot observar en la taula 12 la participació d'Andalucía en la immigració és notabilíssima, arribant gairebé a donar compte de la meitat dels fluxes. El cas de Lleida és una excepció en aquest sentit. En canvi, la immigració provinent de Aragón és molt important en aquesta darrera província (20,4% dels immigrants). Cal tenir en compte que Huesca llinda amb Lleida en una extensió molt gran i que només aquesta província ja dona compte del 15,4% de la immigració a Lleida. El pes de la immigració de Aragón és relativament important també en el cas de Tarragona, amb límit comú, seguit de Barcelona.

Altres zones de procedència que participen de manera considerable en els efectius provincials són Extremadura i les dues Castelles; País Valencià en el cas de Tarragona (llindant amb Castellò), i Galizia i Murcia i León en el cas de Barcelona.

Convé destacar també el pes de la immigració provinent de la província de Barcelona que arriba a Girona, Lleida i Tarragona, i en menor mesura la de Lleida que arriba a Tarragona. En canvi, l'arribada a Barcelona des de les altres províncies catalanes és més aviat discreta en el conjunt.

Podem completar aquesta informació amb càlculs a partir de les dades que pel període 1966-70 facilita el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya. Veiem així com permaneixen les principals tendències apuntades. Com a cosa remarcable podem destacar el pes major encara en aquest període de la immigració de Aragón en les províncies de Tarragona, disminuint paral·lelament el pes d'Andalucía.

Taula 12. Procedència de la immigració a les províncies catalanes. Any 1965 (%)

Zones d'origen (províncies o agregats)	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
Barcelona	---	15,4	16,5	10,8
Girona	1,5	---	1,7	1,1
Lleida	3,2	2,4	---	5,0
Tarragona	1,7	0,8	4,3	---
Andalucía	49,3	49,1	35,1	45,2
Aragón	5,1	2,0	20,4	8,0
Asturies	0,5	0,1	0,2	0,3
Canàries	0,2	0,1	0,0	0,2
Castilla la V.	4,2	2,5	4,5	2,5
Castilla la N. (excepte Madrid)	6,8	5,6	3,5	4,6
Euskadi i N.	0,7	0,4	0,7	1,0
Extremadura	11,6	11,6	8,0	11,7
Galícia	4,1	2,1	0,4	0,5
León	3,4	1,5	1,2	1,4
Les Illes	0,2	1,5	0,1	0,1
Madrid	1,1	0,6	0,5	0,8
Múrcia	3,6	1,6	1,3	2,6
País Valencià	2,2	1,9	1,2	4,0
Països afric. i N.C.	0,7	0,6	0,4	0,3
Base	94.762	5.568	2.360	6.864

Font : INE, Anuario Estadístico. España, anual.

Càlcul a partir d'aquesta font.

Taula 12 bis. Procedència de la immigració a les províncies catalanes (1966-70) (%)

Zones d'origen (províncies o agregats)	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
Barcelona	--	19,8	19,3	16,4
Girona	2,2	--	2,4	1,8
Lleida	3,5	2,7	--	6,3
Tarragona	2,6	2,5	6,9	--
Andalucía	49,7	47,5	24,9	34,4
Aragón	5,3	3,0	26,9	12,4
Asturies	0,5	0,4	0,5	0,6
Canarias	0,3	0,3	0,3	0,4
Castilla la V.	3,8	2,4	3,0	2,8
Castilla la N.	7,3	4,7	2,8	6,0
Euskadi i N.	1,1	0,8	1,5	1,2
Extremadura	10,6	8,1	4,7	7,0
Galizia	3,8	1,7	1,2	0,6
León	3,5	1,5	1,2	1,2
Les Illes	0,4	0,6	0,7	0,4
Múrcia	2,8	1,4	1,4	1,8
País Valencià	2,7	2,6	2,3	6,6
Base	289.749	19.782	10.231	22.218

Font : CONSORCIO DE INFORMACION Y DOCUMENTACION DE CATALUÑA, Cataluña en cifras, Barcelona, 1973.

Càlculs sobre INE, Anuario Estadístico, España, anual.

Pel que fa al destí de l'emigració de cada província, és molt clar (taula 13) que els fluxes des de Girona, Lleida i Tarragona es dirigeixen bàsicament cap a Barcelona (64,4%, 71,4% i 66,4% respectivament). Al marge d'aquest fluxe, l'emigració de Girona es dirigeix com a zones prioritàries cap a Andalúcia i en menor ^{al}mesura País Valencià, Madrid, Tarragona i Aragón. Les altres zones considerades donen proporcions menors al 3% del total. En el cas de Lleida, on l'atracció de Barcelona és màxima, tenen un cert pes els fluxes cap a Tarragona, Aragón (sobre tot Huesca), Andalúcia i Girona. I per Tarragona és important, després del fluxe cap a Barcelona, el que es dirigeix cap al País Valencià (9,7%) (atracció de Castelló, però també de València), seguit de Lleida, Aragón i Andalúcia.

L'emigració de Barcelona es dirigeix sobre tot cap a Andalúcia (18,3%), i País Valencià (13,5%), seguint en aquest cas la província de València la que dona els valors més alts. Madrid, amb la capital de l'Estat, té una importància considerable (9,9%), i també en menor mesura Aragón (6,9%). Les altres províncies catalanes també reben una proporció estimable d'emigració de Barcelona, especialment les províncies de Girona (9,7%) i Tarragona (8,4%).

Taula 13. Destí de l'emigració provinent de les províncies catalanes. Any 1965 (%)

Zones de destí (províncies o agregats)	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
Barcelona	--	64,4	71,4	66,4
Girona	9,7	--	3,2	1,8
Lleida	5,3	2,2	--	5,0
Tarragona	8,4	3,3	8,1	--
Andalucía	18,3	8,5	3,7	4,5
Aragón	6,9	3,3	5,9	5,0
Asturies	0,6	0,0	0,1	0,4
Canarias	1,6	0,4	0,1	0,1
Castilla la V.	3,6	1,2	1,0	1,1
Castilla la N. (exc. Madrid)	4,3	1,5	0,7	1,0
Euskadi i N.	3,7	2,0	0,8	0,7
Extremadura	3,2	1,2	0,4	0,9
Galizia	2,9	0,7	0,3	0,3
León	2,2	0,3	0,0	0,0
Les Illes	2,6	1,0	0,1	0,2
Madrid	9,9	3,7	1,7	2,5
Murcia	2,8	1,1	0,5	0,4
País Valencià	13,5	4,6	2,0	9,7
Places afric. i N.C.	0,4	0,6	0,1	0,0
Base	8.831	2.247	4.254	2.482

Font : INE, Anuario estadístico. España, anual.
Càlcul a partir d'aquesta font.

3.3.4. Taxes d'activitat

Les taxes d'activitat dels migrants presentades en la taula 14 mostren unes oscil·lacions importants.

En les províncies de Girona i Tarragona tan en la immigració com en l'emigració les taxes d'activitat són més baixes que les de la població total de la província respectiva. Això també es dona en menor mesura en l'emigració de Barcelona menys a l'any 1977.

Cal considerar que tan en el cas de la immigració com de l'emigració s'inclouen ds desplaçaments de curta distància on es pot pensar que es donen molts desplaçaments no motivats per raons laborals i per tant on la component de no actius es major.

Es per això que sembla interessant fixar-se en el saldo migratori on les migracions interiors es contrarresten. En els saldos es pot veure que mentre Barcelona i Lleida presentava tots els anys una taxa d'activitat en els migrants superior a la de la població total, a Girona i Tarragona això es dona en els dos últims o en l'últim any de la sèrie. Cal assenyalar que per l'any 1977 la taxa d'activitat del saldo migratori augmenta molt (tot i que segueix disminuint la taxa d'activitat en la població total) cosa que es pot relacionar amb la disminució que ja apuntavem de la migració familiar, molt lligada a la situació de crisi.

Taula 14. Taxes d'activitat (*) dels migrants, del saldo migratori i de la població total (% d'actius sobre la població)

Immigració	Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona		Espanya
	Immigració	Pob. total	Immigració	Pob. total	Immigració	Pob. total	Immigració	Pob. total	
1962	46,1	42,7	40,1	47,0	67,3	44,7	35,1	45,2	40,0
1964		42,4		47,0		44,2		44,6	39,9
1965	43,7		41,5		69,2		38,1		
1969		40,4		46,0		42,9		43,0	39,2
1970	39,4		38,1		38,3		35,7		
1975	39,6	39,5	38,3	44,3	38,6	37,7	36,0	38,7	37,5
1977	41,5	37,9	43,0	44,3	36,8	37,4	36,9	37,8	36,3
Emigració									
	Emigració	Pob. total	Emigració	Pob. total	Emigració	Pob. total	Emigració	Pob. total	
1962	41,5	42,7	40,7	47,0	53,7	44,7	41,1	45,2	40,0
1964		42,4		47,0		44,2		44,6	39,9
1965	39,9		40,6		52,0		38,8		
1969		40,4		46,0		42,9		43,0	39,2
1970	36,8		36,8		37,9		35,3		
1975	36,3	39,5	36,4	44,3	38,6	37,7	36,6	38,7	37,5
1977	38,4	37,9	41,5	44,3	38,7	37,4	35,5	37,8	36,3
Saldo migratori									
	Saldo (+)	Pob. total	Saldo (+)	Pob. total	Saldo (-)	Pob. total	Saldo (+)	Pob. total	
1962	47,8	42,7	39,0	47,0		44,7	25,1	45,2	40,0
1964		42,4		47,0		44,2		44,6	39,9
1965	45,6		43,4				37,3		
1969		40,4		46,0		42,9		43,0	39,2
1970	42,0		44,7		37,3		37,3		
1975	46,7	39,5	45,1	44,3	38,7	37,7	35,3	38,7	37,5
1977	58,1	37,9	50,5	44,3	58,1	37,4	39,1	37,8	36,3

(*) Percentatge d'activitat sobre la població total.

Nota : Saldo sempre immigratori en el cas de Barcelona, Girona i Tarragona. En el cas de la província de Lleida el saldo total és sempre emigratori, però pel 1962 i 65 el saldo d'actius és positiu. Per aquesta raó no es fa el càlcul dels percentatges corresponents.

Fonts : INE, Anuario Estadístico, España, anual; BANCO DE BILBAO, Renta nacional de España y su distribución provincial. Serie homogénea 1955-75; Bilbao, 1978 i BANCO DE BILBAO, Renta nacional de España y su distribución provincial. 1977, Bilbao, 1980.

Càlculs a partir d'aquestes fonts.

3.3.5. Categoria socio-professional dels migrants (CSP)

La categoria socio-professional dels migrants seria evidentment una de les característiques més interessants d'analitzar. Però es tracta a l'hora d'una de les qüestions més complexes, tant pel caràcter mateix de la variable com per la inadequació de la informació disponible.

Les estadístiques oficials de que disposem ens ofereixen una classificació dels immigrants i dels emigrants per CSP, però ens trobem amb una sèrie de problemes. Per una banda les categories no són les ^{més} adequades i varien a més a partir de 1969 en la ja curta sèrie disponible. En la primera classificació^(*) no és possible distingir entre un empresari de la indústria i un empresari agrícola o un propietari de comerç, per exemple. Ni entre la petita i ^{la} gran propietat. En la segona^(**) sèrie no es poden distingir els empresaris dels assalariats, com a cosa més notable. A aquests problemes, que solen donar-se en qualsevol intent d'anàlisi de la composició de la població activa, s'hi sumen en aquest cas defectes inherents a la forma de recollida de la informació^{esperada}: Quina CSP declaren els migrants?. La que tenien en el moment d'emigrar o la que esperen tenir en el lloc de destí?

(*) (1) Empresaris i alts càrrecs (2) Professionals, tècnics i afins
(3) Empleats administratius, depenents i similars (4) Servidors
domèstics i subalterns (5) Obrers qualificats (6) Obrers no qualifi-
ficats

(**) (1) Professionals, tècnics (2) Personal administratiu (3) Comerçants i venedors (4) Treballadors dels serveis (5) Agricultors, ramaders i pescadors (6) Treballadors de la indústria i peons no agraris (7) Altres sectors.

La consideració del saldo migratori es fa difícil en el cas de les CSP, perquè es dona una barreja de saldos positius i negatius en les diferents categories. Prenem doncs la immigració i l'emigració, tenint en compte però que, com ja s'ha advertit abans, la migració interior apareix tant en l'un com en l'altre fluxe.

Per establir una comparació amb la població activa total també hi ha certa dificultat i no hem pogut disposar de dades per cada any i amb les mateixes categories. La comparació es complica pel fet que la distribució de CSP a la població total ha experimentat ^(ella mateixa) notables variacions entre 1960 i 1970.

En les taules 15 a 18 resumim la informació retinguda i elaborada. Hem deixat de banda les dades anteriors a 1969, que no aportaven gaire informació suplementària interessant i feien més difícil el seguiment del comentari; la reducció vé reforçada pel fet que les dades comparatives per la població total responen a la classificació utilitzada per les migracions a partir de 1970.

Una primera i important consideració a fer és que, com es pot veure, els fluxes tant immigratoris com emigratoris es distribueixen entre totes les CSP considerades. No hi ha cap categoria en que no es dongui migració.

Anant més enllà d'aquesta constatació no entrarem però en una anàlisi molt detallada de les taules, donats tots els problemes que ja hem vist que té la informació. Ens limitarem a destacar algunes tendències que resulten més clares:

- La distribució de les CSP en els fluxes emigratoris de les províncies es diferencien dels fluxes immigratoris en el sentit de que els

emigratoris es decanten més cap a les categories "professionals i tècnics", "personal administratiu" i "comerçants i venedors".

- Destaca la importància de la categoria "professionals i tècnics", que es dona en proporció creixent en els fluxes migratoris. Si prenem l'any 70, any pel qual es pot fer la comparació amb la població total de Catalunya, veiem que la proporció entre els migrants és sempre major que en la resta de la població i això per cada província, exceptuat el cas de Barcelona. És una categoria que tendeix a augmentar en la població total, però que ho fa molt més espectacularment en els fluxes migratoris de totes les províncies. Lleida i Tarragona sobresurten de manera considerable.

Es tracta doncs d'una categoria molt mòvil, la presència de la qual és relativament més important en l'emigració que en la immigració de cada província.

- En canvi, la categoria "comerçants i venedors" apareix com una categoria poc mòvil, la proporció de la qual dintre dels fluxes migratoris és sempre menor que la proporció corresponent a la població total de cada província.
- Hi ha més proporció de "treballadors de la indústria i peons no agraris" en ambdòs fluxes a la província de Barcelona que en qualsevol de les altres tres, amb força diferència. És clar que també en la població total Barcelona presenta percentatges més alts de treballadors.

La proporció de "treballadors de la indústria i peons no agraris" en els fluxes migratoris és sempre major que en la població total. La

per l'any 1970
diferència més notable es dona en el cas de la província de Lleida i la mínima a Girona.

Però la proporció de "treballadors de la indústria i peons no agraris", que en la població total té tendència a augmentar entre 1960 i 1970 a Girona, Lleida i Tarragona i està estabilitzada a la província de Barcelona, va disminuint en general entre 1960 i 1977 en els fluxes migratoris, com si tendís a acostar-se a la proporció que es dona en la població total.

- En quant al "personal administratiu", té a l'any 1970 una proporció major en els fluxes migratoris que en la població total en els casos de Lleida i Tarragona, i encara la tendència en aquestes dues províncies és cap a l'augment. Barcelona i Girona donen valors menors en els fluxes que en la població, per l'any 1970, però l'augment per l'any 1975 i 77 és molt important. És clar que segurament també en la població total hi haurà hagut augment. En tot cas, sembla que és una categoria força mòvil.

- destaca
També la proporció d'agricultors en els fluxes de Lleida (major en la immigració que en l'emigració) molt superior a la dels fluxes no solament de la província de Barcelona, sinó també de Girona i Tarragona. Tot i així és una proporció que a Lleida i Tarragona està en l'any 1970 per sota de la proporció d'agricultors en la població total de la província, i que decreix en aquestes com en les altres províncies catalanes.

Taula 15. ^{i població activa total} Migrants actius segons CSP a la província de Barcelona. (%)

IMMIGRANTS									
Anys	Professionals i tècnics	Personal administratiu	Comerçants i venedors	Treball. serveis	Agric., ram. i pescadors	Treball. indústria i peons no agraris	Altres actius (en cas de pobl. total forces armades i sense classificar ^{el})		
1970	2,6	7,1	3,9	5,6	3,8	74,3	2,8		
1975	4,5	11,2	5,5	7,4	2,9	66,4	2,3		
1977	6,0	13,3	5,2	9,9	1,8	60,7	3,1		
EMIGRANTS									
1970	3,5	8,3	5,0	5,2	4,1	71,6	2,4		
1975	5,7	11,5	6,4	6,1	4,4	64,2	1,7		
1977	8,0	13,5	6,3	8,2	2,2	59,2	2,7		
Pobl. act. total									
1960	5	9	10	10	6	55			
1970	6	15	11	9	3	55			

Font : INE, Anuario Estadístico. España, anual; A. SÁEZ, La actividad económica de los catalanes, in J. SARDA y otros, La economía de Cataluña hoy, Barcelona, Banco de Bilbao, 1974, pp. 23 a 97; CONSORCIO DE INFORMACION Y DOCUMENTACION DE CATALUÑA, Cataluña en cifras, Barcelona, 1973.
Càlculs a partir d'aquestes fonts.

i població activa total

Taula 16. Migrants actius segons CSP a la província de Girona (%)

IMMIGRANTS

Anys	Professionals i tècnics	Personal administratiu i venedors	Comerçants	Treball. serveis	Agric., ram. i pescadors	Treball. indústria i peons no agraris	Altres actius ^{ef} (en cas de pobl. total) forces armades i sense classificar
1970	5,9	3,9	4,3	10,9	17,2	56,2	1,7
1975	5,2	8,8	5,8	9,5	8,1	60,1	2,5
1977	7,1	10,5	6,8	11,0	6,6	50,9	7,0

EMIGRANTS

1970	6,2	6,1	5,2	8,8	15,5	55,2	3,0
1975	7,1	9,5	5,8	7,7	9,7	57,1	3,1
1977	8,5	11,1	6,5	9,8	6,1	50,7	7,4

Pobl. act.
total

1960	4	6	7	6	31	44	
1970	5	9	10	8	16	51	

Fonts : Vegeu taula 15.

i població activa total

Taula 17. Migrants actius segons CSP a la província de Lleida (%)

IMMIGRANTS									
Professionals		Personal	Comerçants		Treball.	Agric., ram.		indústria	Altres actius (en cas de pobl. total: forçes armades i sense classificar)
i tècnics		administratiu	i venedors		serveis	i pescadors		i peons no agraris	
1970	5,7	7,9	3,8	6,2	20,7	52,9			2,8
1975	7,9	13,4	4,1	5,5	18,2	46,1			4,7
1977	13,6	12,8	2,4	5,4	14,2	45,7			5,8
EMIGRANTS									
1970	6,8	10,2	4,4	6,5	15,1	52,0			4,9
1975	10,4	14,0	5,7	7,6	15,0	42,5			4,7
1977	15,3	16,4	3,4	7,5	11,7	38,8			6,9
Pobl. act.									
total									
1960	4	4	5	5	54	24			
1970	5	7	8	7	38	33			

Font : Vegeu taula 15.

i població activa total
Taula 18. Migrants actius segons CSP a la província de Tarragona (%)

IMMIGRANTS													
	Professionals i tècnics	Personal administratiu	Comerçants i venedors	Treball. serveis	Agric., ram. i pescadors	Treball. indústria i peons no agraris	Altres actius (en cas de pobl. total forces armades i sense classificar ^{et})						
1970	5,3	9,3	5,0	6,6	11,9	56,6	5,3						
1975	9,9	8,7	5,3	6,7	6,8	57,9	4,7						
1977	13,9	9,3	4,6	7,3	7,1	52,4	5,5						
EMIGRANTS													
1970	6,2	10,2	4,5	6,0	12,0	56,2	5,0						
1975	12,2	12,4	7,3	6,8	8,9	47,5	4,7						
1977	16,1	12,4	5,8	7,8	6,5	45,0	6,5						
Pobl. act. total													
1960	4	6	6	5	45	30							
1970	5	6	9	7	28	43							

Font : Vegeu taula 15.

4. Suggestiments per a nous estudis

Són molts i de molt diversa índole els temes que creiem que seria interessant d'incloure en una programació d'estudis sobre migracions a Catalunya. En fem a continuació una relació dels més importants, agrupant-los per àrees temàtiques no excloents.

a. Bibliografia.

- Buidat exhaustiu de biblioteques, catàlegs i revistes, per a obtenir un fitxer complet d'estudis existents sobre el tema.

b. Tractament general de dades estadístiques.

- Buidat exhaustiu de les dades estadístiques disponibles i processament per ordinador.
- Anàlisi per ordinador de tots els fluxes provincials de l'Estat amb origen o destí a les províncies catalanes, des de 1962 (data des de la que es disposa de la informació) fins ara, per analitzar d'on procedeixen i a on van els migrants de cada província.

c. Movilització per l'interior de Catalunya.

- Fluxes migratoris per comarques i per municipis.
- Característiques dels migrants interiors; comparació amb la resta.
- Desplaçaments a l'interior d'una àrea metropolitana o d'altres zones urbanes importants.
- Migracions pendulars.

d. Immigració a Catalunya des de la resta de l'Estat

- Obtenció i anàlisi de les dades de l'INE sobre gent arribada els últims deu anys als municipis catalans.
- Característiques dels immigrants a Catalunya: anàlisi el més aprofundit possible que permeti distingir els qui arriben segons edat i sexe, però sobre tot segons el seu origen nacional (gallecs, castellans, aragonesos, andalusos, etc.) i l'estament social a que pertanyen (treballadors, funcionaris, tècnics, polítics, empresaris, etc.).

e. Immigració a Catalunya des de l'estranger.

- Quantificació de l'arribada a Catalunya de ciutadans espanyols provinents de l'estranger, des de 1960, per exemple. Es podrien estudiar alguns municipis més destacats en aquest sentit.
- Característiques dels ciutadans espanyols que s'instal·len a Catalunya després d'una estada a l'estranger.
- La immigració d'estrangers. Grups específics i característiques del seu desplaçament : tècnics alemanys i japonesos, militars nordamericans, jubilats europeus i americans, ciutadans argentins, xilens, marroquis, guineans, etc.

f. Estudis de caire general.

- Estudis específics sobre temes que toquen la qüestió més general de la integració : llengua, vivenda i radicació, comportament electoral, escolarització, incidència de la subcultura televisiva i d'altres medis de comunicació.
- Canvis qualitatius generats per l'increment de mobilitat de la població (desplaçaments per treball, desplaçaments per manca de serveis, retorn dels estudiants al lloc d'origen, atracció i fugida de la ciutat):

◦ Incidència dels moviments de població a nivell demogràfic, econòmic, urbanístic, a nivell de les relacions socials en la vida quotidiana (en el treball, en el barri, en el municipi) i a nivell polític en el sentit restringit de la paraula. Es podrien fer estudis per zones delimitades que ho permetessin : pobles, ciutats petites, barris .

◦ Incidència dels moviments de població a nivell de canvis en els processos de treball (pèrdua o no utilització de coneixements dels agricultors, artesans, operaris; adaptació a una nova organització del treball) i a nivell de modus de vida (estandarització de formes de vida, utilització de serveis, vivenda, etc.).